

Nr 145.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1950/51 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande statsrådet hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Andersson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen hemställas om bemyndigande för Kungl. Maj:t att, med anledning av ett av 1946 års sjömanskommitté framlagt förslag, meddela bestämmelser rörande försöksverksamhet i fråga om understöd åt sjömän vid arbetslöshet i utländsk hamn. Härjämte äskas anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Andersson.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på hemställan av chefen för socialdepartementet under femte huvudtiteln, punkterna 50—53, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1950/51 såsom reservationsanslag beräkna till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. 17 000 000 kronor, till Kostnader för överflyttning av arbetskraft 100 kronor, till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet 100 kronor samt till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. 1 500 000 kronor.

I skrivelse den 13 januari 1950 har arbetsmarknadsstyrelsen framlagt slutligt förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1950/51.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

Till en början torde få lämnas av arbetsmarknadsstyrelsen upprättade redogörelser för arbetsmarknaden under 1949 och för den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden under 1950. Därefter torde få behandlas frågan om åtgärder i anledning av sjöfolks arbetslöshet i utländsk hamn samt slutligen föreliggande anslagsfrågor.

Arbetsmarknaden under år 1949.

Läget på arbetsmarknaden kännetecknades under 1949 av hög sysselsättning inom praktiskt taget hela näringslivet. Arbetslösheten inom fackförbunden låg sålunda på ungefär samma nivå som under 1948. Av räkningar avseende arbetssökande arbetslösa medlemmar i de erkända arbetslöshetskassorna veckorna 25—30 april och 14—19 november 1949 framgår, att arbetslösheten var obetydlig och att den för över hälften av samtliga kassor

icke översteg 1 % av medlemsantalet. Hela antalet arbetslösa vid resp. räkningstillfällen var 19 270 och 16 020 vilket motsvarar 1,9 respektive 1,5 % av kassamedlemmarna. De högsta arbetslöshetsciffrorna uppvisade vid båda dessa tidpunkter byggnadsfacken samt de kassor, vilkas medlemmar äro sys-selsatta inom samfärdseln. Övervägande delen av de arbetslösa eller 58 resp. 57 % utgjordes av personer i åldern 25—49 år; 5 resp. 7 % voro kvin-nor. En jämförelse mellan arbetslöshetsräkningarna 10—15 maj 1948 och 25—30 april 1949 tyder på en mindre uppgång i arbetslösheten. Antalet hos arbetslöshetsnämnderna hjälpsökande arbetslösa visade i förhållande till motsvarande tidpunkter 1948 ökning i synnerhet under årets senare må-nader. Alltjämt voro flertalet hjälpsökande över 50 år.

Efterfrågan på arbetskraft till jordbruket har lättare kunnat tillgodoses än under tidigare år. Detta torde dels förklaras av en minskad utflyttning från jordbruket till stadsnäringarna, dels av minskad konkurrens om ar-betskraften från skogsbruket, torvindustrien och byggnadsverksamheten samt dels av en viss nedgång i jordbrukets arbetskraftsbehov särskilt be-roende på den fortskridande mekaniseringen.

Skogsbruket kunde under vintern 1948—1949 tillgodose sitt behov av ar-betskraft bättre än tidigare. Under sommaren och hösten 1949 var efterfrå-gan på arbetskraft till skogsbruket i synnerhet i de nordligaste länen avse-värt mindre än under samma tid föregående år.

Sysselsättningen inom industrien har fortsatt att stiga något. Hela ök-ningen faller på den manliga arbetskraften, under det att den kvinnliga visar fortsatt minskning. För möbelindustriens arbetare har särskilt under första halvåret relativt omfattande korttidsarbete förekommit.

Den säsongmässiga uppgången i omsättningen av arbetskraft inom indu-strien under våren var något mindre 1949 än 1947 och 1948. Under hela sommaren 1949 låg rörligheten lägre än 1947 och 1948. Den mest markan-ta nedgången i omsättningen av arbetskraft inträffade såsom man kunde vänta i de branscher, som tidigare haft den allra största överrörligheten. Den stora rörligheten är dock alltjämt ett svårt problem på många arbets-platser. Detsamma gäller frånvarofrekvensen, som endast sjönk obetydligt.

Arbetslösheten bland byggnadsarbetarna låg under första delen av 1949 på obetydligt högre nivå än motsvarande tid 1948. Under senare delen av året var arbetslösheten lägre än 1948.

För närmare uppgifter rörande arbetsmarknaden under år 1949 torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i kap. IX av konjunkturinsti-tutets rapport angående konjunkturläget hösten 1949 (1950 års statsverks-prop., Inkomsterna, bihang 2).

Den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1950.

Det är icke möjligt att med säkerhet bedöma sysselsättningsutvecklingen under 1950. Avgörande kommer givetvis den allmänna ekonomiska utveck-

lingen att bli. Beträffande de aktuella tendenserna inom olika näringsgrenar kan dock följande anföras.

Jordbruket torde liksom under 1949 och i viss mån även under 1948 få ytterligare förbättrade möjligheter att tillgodose sitt behov av tillfällighetsarbetare. Under vintermånaderna har det liksom under det gångna året visat sig vara svårt att bereda arbete åt samtliga arbetssökande inom jordbruket.

Antalet sysselsatta inom skogsbruket har varit mindre under de första månaderna 1950 än motsvarande tid 1949. Trots detta ha i vissa områden svårigheter förelegat att tillgodose hela arbetskraftsbehovet. Det i jämförelse med krigs- och efterkrigsåren förändrade läget beträffande tillgång på arbetskraft för skogsbruket bör göra det möjligt att under den därför tjänliga delen av året i ökad omfattning bedriva skogsvårdsarbeten.

Utvecklingstendenserna inom industri och hantverk äro icke enhetliga. Den ökade konkurrens från utlandet, som är att emotse, kan komma att förorsaka svårigheter för enstaka företag, men däremot knappast för hela branscher. Under de senaste månaderna har en tendens till minskad efterfrågan på vissa s. k. varaktiga konsumtionsvaror gjort sig gällande. Det är tänkbart, att denna tendens kommer att förstärkas och föranleda något minskad sysselsättning inom berörda branscher. De svårigheter som präglat läget inom möbelindustrien under 1949, kunna befaras bestå under 1950. Liksom under 1949 torde svårigheterna komma att bli mest markerade under första halvåret och taga sig uttryck i korttidsarbete. Någon förbättring av läget är dock tänkbar särskilt med hänsyn till den lagerförtäring, som synes ha förekommit under 1949. Den tendens till svårigheter för vissa mindre, nystartade beklädnadsindustrier, som under senaste tiden förmärkts, kan befaras medföra, att en del sådana företag nedläggas eller inskränka driften.

Gemensamt för de befarade svårigheterna är att desamma förmodligen icke komma att drabba de betydelsefullaste branscherna och att de i regel ej heller omfatta hela industrigrupper. Av större betydelse kunna de förbättrade exportmöjligheter, som under senaste tiden förmärkts för vissa betydande exportindustrier, komma att visa sig vara. Vidare är en viss utökning av byggnadsverksamheten planerad för 1950, vilket bl. a. medför förbättrade avsättningsmöjligheter på den inhemska marknaden för byggnadsmaterialindustrierna. Inom verkstadsindustrien slutligen täcka inneliggande order — trots den något minskade orderingången under 1949 — i många fall hela 1950 års produktion.

I de industrigrenar, som i större omfattning sysselsätta kvinnor, torde svårigheter att tillgodose behovet av sådan arbetskraft komma att kvarstå. Inom ett flertal branscher torde det även under 1950 bli svårt att tillgodose behovet av yrkesarbetare. Omskolning och överföring av arbetskraft från sådana näringsgrenar, inom vilka arbetare friställas, till sådana som ha behov av mera arbetskraft blir därför en viktig uppgift för arbetsmarknadsorganen.

De sysselsättningssvårigheter som kunna uppstå bli givetvis mest svår-
bemästrade på orter med ett ensidigt näringsliv. Strävandena efter att dif-
ferentiera näringslivet äro följaktligen icke minst ur dessa synpunkter syn-
nerligen angelägna.

Vid handhavandet av byggnadstillståndsgivningen måste hänsyn kunna
tagas till de lokala arbetsmarknadsförhållandena. Liksom tidigare måste
vid byggnadstillståndsgivningen eftersträvas så jämn sysselsättning som
möjligt för byggnadsarbetarna.

Inom gruppen samfärdsel inträffa sannolikt endast vissa mindre förskjut-
ningar, vilka troligen resultera i en mindre sysselsättningsökning. Den ned-
gång i omsättningen inom vissa branscher av varuhandeln, som konstateras
under senare delen av 1949, förefaller icke att få några återverkning-
ar på sysselsättningen inom denna näringsgren under 1950. Inom allmän
förvaltningstjänst kommer en del arbetskraft att friställas i samband
med avvecklingen och nedskärningen av vissa krisorgan. I de fall detta berör
äldre och/eller mindre kvalificerad arbetskraft, kan det bli svårt att finna
annan sysselsättning.

Sammanfattningsvis kan sägas, att en oförändrad hög sysselsättning in-
om flertalet näringsgrenar f. n. förefaller vara mest sannolik under 1950.
Läget är emellertid så labilt att även mindre förändringar kunna ge rela-
tivt starka utslag. Inom vissa näringsgrenar torde man även vid i allmän-
het goda sysselsättningsförhållanden få räkna med svårigheter, vilka kunna
bli svårbemästrade särskilt på orter med ett ensidigt näringsliv.

Åtgärder i anledning av sjöfolks arbetslöshet i utländsk hamn.

1946 års *sjömanskommitté* har den 28 september 1949 avgivit betänkan-
de angående sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn (SOU 1949: 51). Ut-
redningsarbetet har verkställt av en särskild delegation bestående av re-
presentanter för kommittén och arbetsmarknadsstyrelsen.¹

Nuvarande hjälpmöjligheter m. m.

I betänkandet uppskattas antalet ombordanställda i den svenska utrikes-
sjöfarten till ca 18 000, varav ungefär 80 % äro svenska medborgare. Svenskt
sjöfolk på- och avmönstrar i regel i svensk hamn, men i vissa fall sker om-
byte av anställning i utländsk hamn. Detta är särskilt fallet beträffande den
del — en fjärdedel — av den svenska handelsflottan, som går i trafik mel-

¹ Delegationen har bestått av från kommittén dess ordförande Aug. Lindberg, sjökaptene-
nen D. Forssblad, byråchefen Aug. von Hartmansdorff och kommitténs sekreterare S. Ge-
rentz samt från arbetsmarknadsstyrelsen byråchefen T. Jerneman och ledamoten av riksdagens andra kammare C. Lindberg.

lan främmande länder utan att regelbundet besöka hemlandet. Delegationen anser, att praktiskt taget samtliga sjömän, som avmönstra i utländsk hamn, drabbas av mer eller mindre varaktig arbetslöshet. Då summan av antalet på- och avmönstringar å svenska fartyg i utländska hamnar f. n. synes utgöra ca 12 000 per år, skulle alltså årligen närmare 6 000 sjömän under någon tid vara arbetslösa utomlands. Av en av delegationen gjord undersökning framgår vidare, att under veckan 3—9 april 1949 i de större utländska hamnarna 216 svenska sjömän voro arbetslösa. Av dessa hade dock 82 slutat sin anställning på egen begäran och 36 voro efterseglade eller rymmare. Antalet fall, då ekonomiskt bistånd lämnats sjöfolk av svensk konsul, uppgick 1947 till 1 303 och 1948 till 1 537. Sådant bistånd anses till stor del ha föranletts av arbetslöshet. Kommittén befarar, att vid en konjunkturavmattning inom sjöfarten allvarliga problem kunna uppstå beträffande svenskt sjöfolk i utländska hamnar.

Enligt gällande instruktion bör konsul vara hjälpsökande nödställd svensk sjöman behjälplig med anskaffande av ny hyra. Ett verkligt arbetsförmedlingsarbete torde dock enligt delegationens uppfattning endast i undantagsfall utföras av konsulatet.

I danska, finska och norska hamnar kan en svensk sjöman anlita den offentliga arbetsförmedlingen. Samma är förhållandet i Rotterdam, medan i Antwerpen en provisorisk arbetsförmedling upprättats av svenska sjöfolksförbundet, som där placerat en ombudsman. I vissa hamnar i U. S. A. förmedlas anställningar av skandinaviska sjömän genom särskilda kontor, som upprättats av redareföreningarna och sjöfolksförbunden i Danmark, Norge och Sverige.

För att den som är försäkrad i erkänd arbetslöshetskassa skall kunna få daghjälp från kassan fordras, att han den dag understödet skall avse sökt arbete hos organ för den svenska arbetsförmedlingen. Tillsynsmyndigheten kan emellertid medge, att arbete får sökas hos utländsk arbetsförmedling. Detta har hittills endast skett beträffande Narvik. Sjöman som blir arbetslös i denna hamn anses alltså ha fullgjort sin anmälningsskyldighet om han sökt arbete hos den norska arbetsförmedlingen. Svensk sjöman, som arbetat å utländskt fartyg, torde dessutom i vissa fall vara berättigad till understöd från arbetslöshetsförsäkring i vederbörande utländska stat.

Såsom framgått av det föregående kan i vissa fall ekonomiskt bistånd utbetalas genom utrikesförvaltningen. Om svensk sjöman råkat i nöd må sålunda konsul lämna honom försträckning för avhjälpande av de mest trängande behoven. Sådant bistånd skall helt återbetalas av den hjälpsökande; ersättning indrives genom utrikesdepartementets arvs- och ersättningsbyrå. Biståndsbeloppen bestridas från ett under tredje huvudtiteln uppfört förslagsanslag till gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare. Omfattningen av biståndsverksamheten för sjömän belyses i följande uppställning.

	Bistånd	Återbetalat	Nettoutgift
1945/46	228 909	35 342	193 567
1946/47	305 898	37 370	268 528
1947/48	216 767	72 348	144 419
1948/49	219 632	83 697	135 935

Sjömanskommitténs förslag.

Kommittén har uttalat, att för sjöfolk i utländsk hamn i möjlig mån böra införas motsvarande anordningar som vidtagits för att i Sverige motverka arbetslöshet och lindra verkningar av inkomstbortfall till följd av arbetslöshet. I betänkandet framlägges därför förslag om åtgärder för arbetsförmedling och understödsverksamhet. Åtgärderna böra enligt förslaget koncentreras till vissa hamnar, där det blivit vanligt att svenska sjömän uppehålla sig i avvaktan på ny hyra. Sådana hamnar skulle genom särskilt förordnande av utrikesministern förklaras vara *centralhamnar*. Delegationen har för sin del räknat med 12 sådana hamnar. Enligt förslaget skall i varje centralhamn innehavaren av viss befattning eller annan lämplig person förordnas att ombesörja *arbetsförmedling* för sjöfolk på orten och utbetala *understöd*; dock att understödsutbetalning om möjligt ej bör handhavas av arbetsförmedlaren. I regel anses sådant förordnande böra lämnas en vid konsulat eller beskickning anställd kanslist; även föreståndare för läsrum för sjömän eller sjömanshotell anses kunna ifrågakomma. De i det föregående angivna i vissa amerikanska hamnar upprättade skandinaviska förmedlingskontoren böra på dessa platser anförtros arbetsförmedlingsverksamheten. Annan lämplig utländsk arbetsförmedling anses också kunna komma i fråga för uppdraget. För erforderlig kontakt mellan centralhamnarna och med arbetsförmedlingen i Sverige bör arbetsmarknadsstyrelsen utse en här i landet placerad centralförmedlare.

De bestämmelser som gälla i fråga om statsbidrag till arbetstagares resor i Sverige föreslås i viss utsträckning få gälla även utom landet. Arbetslös sjöman, som önskar resa till annan hamn, bör sålunda kunna erhålla förskott till kostnaderna för resan. Har sjöman av arbetsförmedlare erhållit anvisning att söka arbete å annan ort, anses ersättning för resekostnaderna böra lämnas utan återbetalningsskyldighet.

Kommittén föreslår vidare, att i centralhamn understöd från vederbörande arbetslöshetskassa skall kunna förskottsvis utbetalas till arbetslöshetsförsäkrad sjöman. Även hjälp motsvarande kontantunderstöd från arbetslöshetsnämnd till sådan arbetslös, som icke är försäkrad, bör enligt kommitténs mening kunna utgivas i centralhamn. Enbart understöd från kassa eller bistånd motsvarande kontantunderstöd från arbetslöshetsnämnd beräknas emellertid i många hamnar icke kunna täcka kostnaderna för uppehållet. Hjälp av fattigvårdskaraktär föreslås därför få utgå utöver nämnda understöd. För varje centralhamn skall enligt förslaget fastställas en *dagsumma* å det sammanlagda belopp, varmed understöd med hänsyn till levnadskostnaderna på orten högst må utgå. Dagsumma skall bestå av tre

delar, dagunderstöd, utlandstillägg och utfyllnadsbelopp. Arbetslös, som icke är berättigad till understöd från arbetslöshetskassa, skall äga uppbära *dagunders t ö d* motsvarande det kontantunderstöd, som vid arbetslöshet i Sverige genom arbetslöshetsnämnd lämnas till ensam person i lägsta ortsgrupp eller f. n. 3 kronor 50 öre. Då kostnaden för anskaffandet av tillfällig bostad kan förutses bli avsevärt högre än den normala bostadsutgiften för dag för en arbetslös i Sverige, som vanligen bor kvar i för längre tid förhyrd bostad, föreslås ett särskilt *u t l a n d s t i l l ä g g* utgörande 25 % av dagsumman. Slutligen föreslås att särskilt *u t f y l l n a d s b e l o p p* skall utgå med den summa som erfordras för att dagunderstöd och utlandstillägg jämte detta tillskott skola uppgå till den för hamnen i fråga fastställda dagsumman. Även understödsberättigad kassamedlem bör, om han befinner vara i behov därav, kunna erhålla utlandstillägg jämte utfyllnadsbelopp, så att kassaunderstödet, utlandstillägget och utfyllnadsbeloppet tillsammans komma att uppgå till dagsumman. Den föreslagna hjälpverksamheten, som avses vara behovsprövad, har av kommittén utformats i anslutning till vad som föreskrivits om erkända arbetslöshetskassor och i kungörelsen angående hjälpåtgärder vid arbetslöshet. Sålunda föreslås fyra veckors avstängning från möjligheten att erhålla understöd för den som frivilligt lämnar arbete utan giltig anledning, erhåller avsked på grund av otillbörligt uppförande eller vägrar att antaga erbjudet lämpligt arbete. Härigenom komma efterseglade att under nämnda tid avstängas från möjligheten att erhålla understöd. Avstängning under samma tid föreslås även inträda, då sjöman utan godtagbart skäl underlåtit att följa behörigen utfärdad anvisning att söka arbete å annan ort.

Det i dagsumman ingående utfyllnadsbeloppet — däremot icke dagunderstöd och utlandstillägg — bör enligt kommitténs mening återbetalas i likhet med vanlig fattigvård. Befrielse från återbetalning skall alltså kunna meddelas, om skäl därtill föreligger. Dagsumman har beräknats för nödortftig försörjning och bör därför utgå med samma belopp för såväl kassamedlemmar som oförsäkrade. Av sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa utbetalas f. n. ett understöd — inklusive kristillägg — av 6 kronor, medan motsvarande belopp från maskinbefällets erkända arbetslöshetskassa uppgår till 5 kronor. Då till oförsäkrade i dagunderstöd endast skulle utbetalas samma belopp som utgives av arbetslöshetsnämnd eller f. n. 3 kronor 50 öre, innebär förslaget att det med återbetalningsskyldighet förenade utfyllnadsbeloppet kommer att bli avsevärt större för oförsäkrade arbetslösa än för kassamedlemmar. Fördelarna med arbetslöshetsförsäkringen skulle därigenom på ett önskvärt sätt framträda.

Som förutsättning för erhållande av understöd föreslås vidare, att hjälpökande skall vara svensk medborgare samt att han dels senast två månader före anmälan om arbetslöshet varit ombordanställd, dels ock senast två år före sådan anmälan haft anställning å svenskt fartyg. Även sjöman med svenskt främlingspass föreslås dock under vissa förutsättningar kunna erhålla understöd. Understöd bör få utgivas i högst 120 dagar under loppet av 12 på varandra följande månader.

Det föreslagna understödet — innefattande jämväl förskott å vad som kan komma att utgivas av erkänd arbetslöshetskassa — skall enligt betänkandet utanordnas av centralhamnens understödsutbetalare. Om denne finner, att jämlikt gällande bestämmelser understöd synes böra utgå, skall han preliminärt utbetala sådant. Då förhållandevis stora tolknings- och bedömningsfrågor beräknas komma att uppstå, anser kommittén såväl med hänsyn till de arbetslösa sjömännens berättigade intressen som ur statens synpunkt nödvändigt, att det slutliga beslutet om understöd fattas av ett centralt organ, som har möjlighet att vid behov komplettera utredningen i hemlandet. En till utrikesdepartementet hörande *understödsnämnd* bör därför inrättas, vilken skall handlägga ärenden angående såväl arbetsförmedling som arbetslöshetsunderstöd för sjöfolk utomlands.

Chefen för den byrå inom utrikesdepartementet, som handhar den på departementet ankommande sociala verksamheten, f. n. arvs- och ersättningsbyrån, förutsättes vara ordförande i nämnden. Såsom ledamöter i nämnden föreslås ingå en representant för arbetsmarknadsstyrelsen med erfarenhet från dess verksamhet som tillsynsmyndighet för erkända arbetslöshetskassor samt en representant för sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa. Av de tre suppleanterna bör representanten för arbetsmarknadsstyrelsen äga insikt i arbetsförmedlingsfrågor och kassarepresentanten företräda maskinbefälets arbetslöshetskassa.

Ekonomiskt bistånd från utrikesförvaltningen bedömes alltjämt såsom erforderligt vid andra nödsituationer än arbetslöshet. För sjömän, som under arbetslöshet icke uppehålla sig i centralhamn eller vilka avstängts från understöd, kommer sådant bistånd att utgöra enda hjälpmöjligheten. Enligt gällande bestämmelser skall i denna form lämnat bistånd i allmänhet återbetalas. Kommittén har framhållit, att gjorda erfarenheter starkt tala för att utrikesdepartementet lämnas möjlighet att när ömmande omständigheter föreligga avskriva belopp som lämnats såsom ekonomiskt bistånd.

Vad angår *kostnaderna* för den föreslagna verksamheten har kommittén anfört, att för såväl sjöfolkets som maskinbefälets erkända arbetslöshetskassa avgifter och fondbelopp fastställts på grundval av arbetslöshetsberäkningar, som även innefatta arbetslöshet utomlands. Någon höjning av avgifterna till kassorna beräknas därför ej bli erforderlig. Ett bifall till kommitténs förslag beräknas däremot medföra en ökning av statens kostnader för bidrag till kassorna med ca 25 000 kronor. Till följd av bestämmelserna om karenstid, behovsprövning m. m. uppskattas antalet understödsdagar per år icke överstiga 20 000. I fråga om kostnaderna anför kommittén vidare.

Dagsumman kan antagas komma att fastställas till i genomsnitt 10 kronor. Den samlade understödsutgivningen skulle sålunda komma att draga en kostnad av 200 000 kronor per år. För lägst åttio % av understödsdagarna torde vederbörande sjömän vara berättigade till understöd från sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa med ett belopp för dag av 6 kronor. Kassen skulle sålunda ha att inleverera 96 000 kronor såsom ersättning för lämnade förskott å kassaunderstöd. Av understödssumman 200 000 kronor utgår viss

del såsom utfyllnadsbelopp för vilket återbetalningsskyldighet föreligger. Denna del kan antagas komma att uppgå till tjugo % av hela summan eller 40 000 kronor. Hälften av detta belopp eller 20 000 kronor torde komma att återbetalas. Den nettoutgift som skulle komma att stanna å statsverket skulle för understödsverksamheten sålunda uppgå till 84 000 kronor. Med hänsyn till att utgångspunkterna för dessa kostnadsberäkningar av uppenbara skäl måste vara osäkra, torde emellertid försiktigheten bjuda, att ett förslagsanslag å 100 000 kronor beräknas för arbetslöshetsunderstöd till sjömän i utländsk hamn.

Utgives arbetslöshetsunderstöd, komma givetvis nettoutgifterna å anslaget för gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare att sjunka. Vid en understödsverksamhet av ovan angiven omfattning torde minskningen komma att uppgå till ett belopp av 25 000—50 000 kronor.

Kostnaderna för resebidrag m. m. till sjömän beräknas till 15 000 kronor. I ersättning till arbetsförmedlingsombud i utlandet ha — då särskild befattningshavare endast undantagsvis beräknas behöva anställas vid utlandsmyndighet härför — beräknats 25 000 kronor samt till expenser för dessa 5 000 kronor. Slutligen ha i arvoden till understödsnämndens ledamöter och sekreterare upptagits 5 000 kronor.

Understödsnämnden föreslås inrättad fr. o. m. den 1 juli 1950 medan verksamheten i övrigt avses börja den 1 januari 1951.

Yttranden.

Över kommitténs betänkande ha yttranden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen — som i ärendet hört styrelsens arbetslöshetsförsäkringsdelegation — socialvårdskommittén, de erkända arbetslöshetskassornas samorganisation och handelsflottans välfärdsråd. Kommerskollegium har tillika överlämnat yttranden från Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening, Sveriges fartygsbefälsförening, svenska maskinbefälsförbundet, svenska stewartsföreningen, svenska sjöfolksförbundet och sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa. Utlåtanden ha vidare inhämtats från beskickningarna i Paris — som bifogat yttranden från konsulaten i Marseille och Rouen — Sydney och Rio de Janeiro samt från generalkonsulaten i Antwerpen, London, New York och San Francisco.

Vid tagandet av särskilda hjälpatgärder för arbetslösa svenska sjömän i utländsk hamn har tillstyrkts i samtliga remissvar. *Kommerskollegium* understryker önskvärdheten av att svenskt sjöfolk vid arbetslöshet i utländsk hamn kommer i åtnjutande av samma sociala förmåner som tillförsäkras arbetslös person här i riket. Kommitténs förslag är enligt kollegiets mening av betydelse för sjöfartsnäringen då möjligheten att utomlands erhålla erforderlig svensk arbetskraft förbättras. Liknande synpunkter ha anförts av *arbetsmarknadsstyrelsen*.

Förslaget om arbetsförmedling har icke föranlett annat yttrande, än att *arbetsmarknadsstyrelsen* ansett det böra övervägas, om icke gemensam skandinavisk arbetsförmedling kan komma till stånd i centralhamnarna. Ordnad arbetsförmedlingsverksamhet är, anför styrelsen, en förutsättning för den föreslagna understödsutbetalningen.

I fråga om understödsverksamheten förordar *statskontoret* ett mindre invecklat system och ifrågasätter, om icke hjälpen till oförsäkrade borde utformas som ett dagunderstöd, motsvarande kontantunderstöd å högsta dyrort i Sverige, vartill skulle komma ett särskilt utlandstillägg med återbetalningsskyldighet. För försäkrade torde sådant tillägg utgå med samma belopp utöver kassaunderstödet. Dagsumman för kassamedlemmar skulle därvid komma att uppgå till högre belopp än för oförsäkrade, vilket inte minst av psykologiska skäl vore att föredraga.

Även i vissa andra yttranden förordas enklare bestämmelser än de i betänkancket föreslagna. *Socialvårdskommittén*, som betonar, att förslaget innebär vissa avvikelser från vad som gäller för hjälpverksamheten för arbetslösa i Sverige, finner det mera ändamålsenligt att införa en bestämmelse om återbetalning av viss del, olika för kassamedlem och annan hjälpsökande, av fastställd dagsumma, härigenom skulle den i betänkancket angivna uppdelningen av dagsumman kunna undvikas. Två reservanter inom kommittén (herrar *Hagård* och *Birke*) anse, att de framlagda förslagen skapa oklarhet och i administrativt avseende onödig omgång. Arbetslöshetshjälp bör i stället utgå i huvudsak enligt reglerna för de erkända arbetslöshetskassornas verksamhet.

Generalkonsulatet i London föreslår, att understödsutbetalarna få meddela definitiva betalningsbeslut och den föreslagna understödsnämnden endast utföra viss revision. Ytterligare förenkling skulle enligt generalkonsulatets mening inträda om, i stället för det föreslagna understödssystemet, det nuvarande systemet för ekonomiskt bistånd åt sjöfolk från utrikesförvaltningen uppmyrkades och byggdes ut. I så fall skulle i författning fastslås, att arbetslös sjöman i vissa fall var berättigad att av beskickning och konsulat erhålla arbetslöshetsunderstöd och resebidrag utan återbetalningsskyldighet. Kostnaderna för personalökning och administration syntes därigenom bli lägre.

Socialstyrelsen har anfört bl. a. följande.

Principen bör vara den, att man garanterar en jämförlig minimistandard åt oförvällat arbetslösa, vare sig de äro i Sverige eller i de föreslagna centralhamnarna. Emellertid kan det enligt socialstyrelsens mening ej finnas tillräcklig anledning att uppdelna dagsumman så, att viss del av hjälpen skall givas fattigvårds karaktär och vara förenad med återbetalningsskyldighet. Styrelsen vill bl. a. peka på att fattigvård i Sverige utgives av primärkommun och att det i förevarande förslag är staten som står som huvudman. Redan detta skäl torde vara tillräckligt för att hjälpen ej bör givas fattigvårds karaktär. Det väsentligaste motivet härför är emellertid, att den statsunderstödda arbetslöshetshjälpen i Sverige är helt fristående från fattigvården och ej förenad med återbetalningsskyldighet. Staten bör därför för medlemmar av erkänd arbetslöshetskassa vidkännas kostnaden för fyllnadsbeloppet upp till dagsumman och för övriga arbetslösa sjömän svara för hela dagsumman, och någon återbetalningsskyldighet bör ej föreskrivas i någotdera fallet. I bestämmelserna bör uttryckligen angivas, att hjälpen ej har fattigvårds karaktär. Om man godkänner de synpunkter som socialstyrelsen här lagt på frågan, saknas all anledning att annat än för kassamedlemmar utgå från något visst belopp som utgives som arbetslöshetshjälp i Sverige eller att i vidare mån spalta upp dagsumman än att arbetslöshetskassan skall enligt sedvanliga regler svara för den medlemmen enligt kassans stadgar tillförsäkrade daghjälp.

Vid bifall till vad socialstyrelsen nu anfört kunna de föreslagna bestämmelserna förenklas i väsentliga hänseenden.

Arbetsmarknadsstyrelsen, styrelsens arbetslöshetsförsäkringsdelegation och arbetslöshetskassornas samorganisation anse, att dagsumman bör fastställas till högre belopp för kassamedlemmar än för oförsäkrade arbetslösa.

I vissa yttranden förordas skärpta villkor för att sjöman skall vara understödsberättigad. Sålunda bör det enligt *statskontorets* mening fordras, att svensk sjöman under de senaste fyra åren varit anställd i sjöfart minst 10 månader. *Generalkonsulatet i New York* ifrågasätter, om icke viss tjänstgöringstid å svenskt fartyg bör föreskrivas. Då sjömän vid avmönstring ofta erhålla kontant semesterersättning, anser generalkonsulatet det vidare böra övervägas om understöd skall få utgå innan semestertiden utlöpt.

Sveriges redareförening ifrågasätter nödvändigheten av att skapa ett särskilt organ för kontroll av utbetalade understöd.

Särskild framställning av arbetsmarknadsstyrelsen.

Efter framställning från svenska sjöfolksförbundet och Sveriges redareförening, som funnit den av förbundets ombudsman i Antwerpen bedrivna förhyrningsverksamheten av principiella skäl olämplig, har arbetsmarknadsstyrelsen (skr. 10/6 1949) hemställt om bemyndigande att i Antwerpen inrätta en till svenska generalkonsulatet knuten arbetsförmedling.

Föredraganden.

En svensk sjöman, som blir arbetslös i utländsk hamn (med undantag av Narvik) är avstängd från möjligheten att erhålla understöd från erkänd arbetslöshetskassa. Han kan icke heller erhålla kontantunderstöd enligt där-om gällande bestämmelser. I den mån han icke erhåller understöd från t. ex. utländsk arbetslöshetskassa — vilket kan förekomma — har han icke annan möjlighet till hjälp än de med återbetalningsskyldighet förenade understöd, som lämnas genom utrikesförvaltningen. En sjöman är sålunda om han blir arbetslös i utländsk hamn väsentligt sämre ställd än den som blir arbetslös i hemlandet.

1946 års sjömanskommitté har nu lagt fram vissa förslag om arbetsförmedling och understöd för sjöfolk vid arbetslöshet i utländsk hamn i syfte att nå en motsvarighet till vad som i dessa hänseenden gäller i Sverige. Hjälpverksamheten föreslås koncentrerad till vissa större utländska hamnar — kommittén har räknat med 12 sådana — där svenska sjömän i särskild utsträckning uppehålla sig. I dessa hamnar, som skulle förklaras vara centralhamnar, föreslås alltså arbetsförmedling och understödsutbetalning äga rum.

I samtliga remissutlåtanden ha särskilda hjälpåtgärder vid arbetslöshet för sjöfolk utomlands tillstyrkts. Även jag anser starka rättviseskäl tala för att svenska sjömän utomlands i möjligaste mån komma i åtnjutande av de förmåner, som utgå till svenskar i hemlandet och för vilka även sjömännen beskattas. Efter samråd med ministern för utrikes ärendena har jag därför ansett mig böra i detta sammanhang anmäla kommitténs förslag.

Utän särskild erfarenhet kan emellertid varken den lämpligaste organisationsformen för denna verksamhet eller administrationskostnaderna härför bedömas. Därför bör någon tids försöksverksamhet föregå ett slutligt ståndpunktstagande till förslaget i dess helhet. Jag förordar därför för nästa budgetår endast hjälpverksamhet i fråga om Antwerpen och New York, där behovet är särskilt framträdande. Av erfarenheten från denna försöksverksamhet bör bero, på vad sätt hjälpverksamheten sedermera bör utvidgas.

Ifrågavarande försöksverksamhet bör taga sin början så tidigt som möjligt efter ingången av nästa budgetår.

Rörande de av kommittén föreslagna närmare reglerna för hjälpverksamheten anser jag mig f. n. böra anföra följande.

I betänkandet har understrukits att det medel, som står till buds för motverkande av arbetslöshet i utländsk hamn, är en efter de speciella förhållandena lämpad arbetsförmedling. Jag delar kommitténs uppfattning, att staten bör påtaga sig större ansvar för att en mera organiserad arbetsförmedling kommer till stånd.

Jag övergår härefter till kommitténs förslag om understödsutbetalning. I flera remissyttranden har kritik riktats mot att den för de sammanlagda understödsförmånerna i varje centralhamn fastställda dagsumman avses utgå med samma belopp till såväl medlemmar av arbetslöshetskassa som oförsäkrade arbetslösa. Ehuru det väl kan synas önskvärt, att den som genom avgiftsbetalning till en arbetslöshetskassa själv velat bidra till sin försörjning vid arbetslöshet erhåller större förmåner än andra arbetslösa i en nödsituation, ha likväl enligt mitt förmenande bärande skäl förebringats för att samma dagsumma fastställas. Det torde sålunda bl. a. icke sällan komma att inträffa, att det vid understödsutbetalarens preliminära utbetalning icke klart framgår, om den arbetslöses medlemskap i kassan alltjämt är gällande. Genom att kassamedlemmar åläggas mindre återbetalningsskyldighet torde fördelarna med en försäkring ändå framträda.

Mot kommitténs förslag i fråga om understöd har vidare erinrats, att detta är alltför invecklat. Statskontoret har för sin del förordat ett slopande av det särskilda utlandstillägget — vilket icke skulle behöva återbetalas — så att dagsumman endast skulle bestå av bidrag motsvarande kontantunderstöd samt utfyllnadsbelopp. Även om man i likhet med ämbetsverket därvid utgår från kontantunderstödet i högsta dyrort, medför detta förslag enligt mitt förmenande, att den hjälpsökande åläggas alltför stor återbetalningsskyldighet. Syftet att låta svenska sjömän utomlands komma i åtnjutande av samma förmåner som gälla i Sverige skulle därvid till en del förfelas. I socialstyrelsens yttrande föreslås, att staten skall betala hela dagsumman för oförsäkrade samt utfyllnadsbeloppet utöver kassaunderstödet för de arbetslösa, som äro försäkrade. Jag har icke funnit styrelsens motivering härför bärande. Bl. a. skulle fördelen av att tillhöra en arbetslöshetskassa i hög grad reduceras. Den av kommittén förordade uppbyggnaden av dagsumman medför en lämplig avvägning av den med återbetalningsskyldighet förenade delen av understödet. Då uppdelningen av dagsumman vidare icke torde förorsaka några mera betydande praktiska olägenheter, tillstyrker jag kommitténs förslag även i denna del.

Vad i betänkandet i övrigt anförts i fråga om villkor för erhållande av understöd, ordningen för utbetalning, bidrag till resekostnader m. m. anser jag i stort sett böra godtagas.

De sjömän, som till följd av självförväldad arbetslöshet eller annan anledning under viss tid utestängas från berörda understödsform, böra i vanlig ordning kunna ansöka om ekonomiskt bistånd hos konsul.

Vad gäller organisationen av den föreslagna verksamheten förutsätter kommittén inrättandet av en utrikesdepartementets understödsnämnd. Även vid den begränsade verksamhet, varmed jag räknar under nästa budgetår, torde den föreslagna nämnden erfordras. Ersättningarna till nämnden, vilka kunna uppskattas till högst 2 000 kronor, torde få tills vidare bestridas från femte huvudtitelns kommittéanslag. Sekreterarhjälp åt nämnden torde kunna tillhandahållas av arbetsmarknadsstyrelsen.

Jag räknar med att verksamheten i Antwerpen skall i sin helhet skötas av befattningshavare vid det där inrättade generalkonsulatet såsom tjänsteåliggande. I New York torde arbetsförmedlingen liksom f. n. kunna handhas av det där befintliga skandinaviska förmedlingskontoret. Utbetalningen av understöd bör skötas av generalkonsulatets personal såsom tjänsteåliggande. Särskilda medel för förstärkning av personalen vid konsulaten torde icke behöva beräknas.

För understöd och resebidrag erforderliga medel torde böra utgå från det under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. Av den i det föregående lämnade redogörelsen för kommitténs beräkningar i fråga om medelsbehovet framgår, att statsverkets nettoutgifter för understöd uppskattats till ca 100 000 kronor per år, varjämte kostnaderna för resebidrag m. m. upptagits till 15 000 kronor. Kommitténs beräkningar hänföra sig dock till tiden före devalveringen. Då understödsverksamheten enligt vad jag i det föregående tillstyrkt under nästa budgetår endast skall avse två hamnar torde medelsåtgången för detta ändamål under budgetåret 1950/51 bli avsevärt lägre. En exakt beräkning kan icke göras med hänsyn till bl. a. ovissheten rörande arbetslöshetens omfattning under nästa budgetår. Till viss del torde kostnadsökningen motsvaras av en minskning av utgifterna under tredje huvudtitelns anslag till Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående den föreslagna verksamheten.

Anslagsberäkningar.

Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

I sin skrivelse den 13 januari 1950 har arbetsmarknadsstyrelsen framlagt beräkningar av medelsbehovet under detta anslag för innevarande och nästa budgetår.

I följande tablå ha de i nämnda skrivelse lämnade viktigare uppgifterna sammanställts.

Arbetsmarknadsstyrelsens
beräkning för budgetåret
1949/50 1950/51
Kronor Kronor

A. Utgifter

1. Beredskapsarbeten:		
statliga	10 400 000	9 900 000
statskommunala	2 600 000	2 800 000
eftersläpande statsbidrag för statskommunala arbeten	200 000	100 000
2. Färdigställningsarbeten m. m.	400 000	400 000
3. Arkivarbets- och musikerhjälpverksamhet jämte forskarstipendier	4 500 000	4 500 000
4. Kontantunderstödsverksamhet	250 000	250 000
5. Administrationsbidrag till kommuner	125 000	—
6. Resebidrag till hjälpsökande arbetslösa	10 000	10 000
7. Statliga steninköp	3 850 000	1 300 000
	<hr/> Summa utgifter	<hr/> 22 335 000 19 260 000

B. Inkomster

Intressentbidrag	800 000	800 000
Reservation från föregående budgetår	535 000	—
Anvisat för budgetåret 1949/50	17 000 000	
Erforderligt anslag	4 000 000	18 460 000
	<hr/> Summa inkomster	<hr/> 22 335 000 19 260 000

Arbetsmarknadsstyrelsen har upplyst, att vid ingången av innevarande budgetår å anslaget fanns en reservation av ca 535 000 kronor. För budgetåret har anvisats ett reservationsanslag av 17 000 000 kronor. Då styrelsen beräknar, att 800 000 kronor skola inflyta under budgetåret i form av s. k. intressentbidrag och alltså tillgodoföras anslaget, antagas ca (535 000 + 17 000 000 + 800 000) 18 335 000 kronor bli disponibla under anslaget.

Arbetsmarknadsstyrelsen har anfört, att *m e d e l s å t g å n g e n* u n d e r i n n e v a r a n d e b u d g e t å r ä n n u i c k e k a n m e d t i l l f ö r l i t l i g h e t b e r ä k n a s. Under sistlidna sommar höll sig antalet hjälpsökande vid omkring 1 500 och utgjorde den 30 november 3 396. Intill den 1 januari 1950 ha under budgetåret förbrukats i avrundat belopp 8 128 000 kronor. De totala kostnaderna under budgetåret äro dock väsentligen beroende av hur hjälpbehovet utvecklar sig under senvintern och vårmånaderna, då antalet hjälpsökande arbetslösa brukar vara flera gånger större än under sommaren. Med den utveckling som man synes ha att räkna med på arbetsmarknaden under första halvåret 1950, bör man enligt styrelsens mening utgå från att antalet hjälpsökande skall bli minst detsamma och troligen något större än under första halvåret föregående år.

Rörande kostnaderna för *beredskapsarbeten* under innevarande budgetår har styrelsen anfört i huvudsak följande.

I sin skrivelse den 14 januari 1949 — som i huvudsak ligger till grund för propositionen nr 116 till 1949 års riksdag — uppskattade styrelsen antalet dagsverken vid beredskapsarbeten under budgetåret 1949/50 till 310 000. Antalet dagsverken under perioden 1 januari—31 oktober 1949 har emellertid uppgått till ca 279 000, vilket för helt år motsvarar ungefär 335 000. Med hänsyn till det under de senaste månaderna uppkomna ökade hjälpbehovet i norrlandslänen synes försiktigheten bjuda, att man räknar med ett behov av minst 350 000 dagsverken för budgetåret 1949/50.

I sin nämnda skrivelse anmälde styrelsen, att den i anslutning till ett uttalande av departementschefen i propositionen 1948: 249 på olika sätt sökt åstadkomma en förskjutning av beredskapsarbetena mot den statskommunala arbetsformen men att möjligheterna härtill begränsades av att särskilt mindre kommuner oftast saknade erforderlig teknisk organisation för att kunna bedriva arbeten i egen regi. I propositionen 1949: 116 underströk departementschefen (s. 46) önskvärdheten av att övergången från statliga till statskommunala arbeten fullföljdes i den utsträckning som visade sig möjlig. Styrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att styrelsen givetvis alljämt i möjligaste mån eftersträvar, att kommunerna utföra beredskapsarbeten i egen regi. En hel del kommuner ha också övergått till statskommunal arbetsform. Andra kommuner åter kunna ej göra detta på grund av sin litenhet eller brist på tekniska resurser. Antalet i statskommunala arbeten sysselsatta utgjorde budgetåret 1948/49 27 % av hela antalet beredskapsarbetare men torde med hänsyn till de nu berörda åtgärderna för budgetåret 1949/50 kunna uppskattas till 30 %, vilket alltså motsvarar 105 000 av totalt 350 000 dagsverken. — Liksom i sin skrivelse den 14 januari 1949 uppskattar styrelsen statens procentuella andel i kostnaderna för statskommunala arbeten till 50.

Med utgångspunkt från angivna tal beräknar styrelsen nu medelsförbrukningen under innevarande budgetår för statliga beredskapsarbeten till 10 400 000 kronor och för statskommunala beredskapsarbeten till 2 600 000 kronor. Liksom i nämnda skrivelse uppskattar styrelsen utgifterna för eftersläpande statsbidrag för statskommunala beredskapsarbeten till 200 000 kronor.

Kostnaderna för *färdigställningsarbeten m. m.* uppskattas oförändrat till 400 000 kronor.

I fråga om kostnaderna för *arkivarbeten* och *musikerhjälp* under innevarande budgetår har styrelsen anfört i huvudsak följande.

I förutberörda framställning uppskattade styrelsen medelsbehovet för nämnda verksamhet till 3 276 000 kronor för arkivarbetslöner, till 304 200 kronor för musikerhjäpplöner, till 345 000 kronor för forskarstipendier och till 210 000 kronor för arbetsledning, materiel m. m. eller tillhoppa till i runt tal 4 000 000 kronor. I dessa beräkningar hade styrelsen utgått från ett årsantal arkivarbetare av 700.

Den 1 december 1948 utgjorde antalet till arkivarbete hänvisade personer 694 men har sedermera undergått en viss ökning och uppgick den 1 december 1949 till 794. Då antalet utlänningar varit tämligen konstant, faller ökningen på i denna hjälpform placerade svenska arbetslösa. Ökningen sammanhänger främst med att importregleringen medfört, att åtskilliga försäljare och andra inom importbranscherna anställda personer avskedats. I den mån dessa utgjorts av äldre personer och sådana med bristfällig kommersiell utbildning, ha de haft svårt att få sin utkomst i den öppna marknaden. Även avvecklingen av krisorganen har medfört, att en del av dessas mer svårplacerade personal måst beredas arkivarbete.

Man torde på grund av arkivarbetarnas jämförelsevis höga ålder (medelåldern är 61 år för svenskar och 56 för utlänningar) icke kunna räkna med någon mera betydande avgång till arbete i den öppna marknaden. Antalet årsarbetare synes därför numera böra uppskattas till lägst 775 under budgetåret 1949/50, vilket motsvarar en kostnad av 3 627 000 kronor. Även kostnaderna för arbetsledning, materiel m. m. böra i anledning härav justeras uppåt och nu beräknas till 240 000 kronor, medan kostnaderna för musikerhjälp och forskarstipendier kunna uppskattas till förut beräknade belopp.

Totalt böra alltså utgifterna för arkivarbets- och musikerhjälpverksamheten under budgetåret 1949/50 uppskattas till (3 627 000 + 304 200 + 345 000 + 240 000) 4 516 200 kronor eller i runt tal 4 500 000 kronor.

Liksom i framställningen den 14 januari 1949 beräknar styrelsen för innevarande budgetår 250 000 kronor för *kontantunderstödsverksamhet*, 125 000 kronor för *administrationsbidrag till kommuner* samt 10 000 kronor för *resebidrag till hjälpsökande arbetslösa*.

Beträffande kostnaderna under budgetåret 1949/50 för *statliga stenbeställningar* har styrelsen anfört, att dessa under tiden 1 juli—31 oktober 1949 på grund av minskade exportmöjligheter uppgått till 1 282 838 kronor eller nästan hälften av det för ändamålet avsedda beloppet, 2 600 000 kronor. Skulle inköp av gatsten komma att ske i samma omfattning under återstoden av budgetåret — varmed man enligt styrelsens mening försiktigtvis bör räkna — erfordras för gatstensinköp totalt ca 3 850 000 kronor.

De sammanlagda utgifterna under anslaget för budgetåret 1949/50 uppskattas sålunda numera av styrelsen till 22 335 000 kronor. Då endast 18 335 000 kronor kunna beräknas bli tillgängliga under anslaget, uppkommer, anför styrelsen, ett behov av tilläggsanslag av 4 000 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna ansåg sig styrelsen dock icke i nämnda sammanhang böra hemställa om sådant anslag.

Arbetsmarknadsstyrelsen har härefter framlagt beräkningar rörande medelbehovet för budgetåret 1950/51. Inledningsvis anför styrelsen, att det f. n. förefaller sannolikt att en oförändrad hög sysselsättning kommer att råda inom flertalet näringsgrenar under år 1950. Med utgångspunkt härifrån och i brist på närmare hållpunkter har styrelsen ansett sig böra utgå från att hjälpbehovet under nästa budgetår kommer att bli i stort sett oförändrat.

I anslutning till det nu anförda uppskattar styrelsen antalet dagsverken vid *beredskapsarbeten* under nästa budgetår till 350 000. Styrelsen, som uppskattar statens procentuella andel i kostnaderna för statskommunala arbeten till 50, ämnar försöka åstadkomma en fortsatt överföring av beredskapsarbetena till kommunal regi och anser sig kunna beräkna antalet dagsverken i sistnämnda arbeten till 33 % av hela antalet, d. v. s. till cirka 115 000. Detta innebär en ökning med 10 000 jämfört med beräkningen för innevarande budgetår. Medelförbrukningen beräknas med utgångspunkt härifrån till 9 900 000 kronor för statliga och till 2 800 000 kronor för statskommunala beredskapsarbeten.

Eftersläpningen av rekvisitioner och utbetalningar av statsbidrag till statskommunala arbeten beräknas komma att minska, varför ett belopp av 100 000 kronor anses till fyllest för bestridande av dessa utgifter.

Liksom för budgetåret 1949/50 uppskattar styrelsen kostnaderna för *färdigställningsarbeten m. m.* till 400 000 kronor, av vilket belopp 60 000 kronor avse utgifter för hyror och förrådsvakter vid tillfälligt nedlagda beredskapsarbeten samt för ledningspersonal i disponibilitet.

Styrelsen uppskattar medelsbehovet för *arkivarbets- och musikerhjälsverksamheten* till samma belopp som för innevarande budgetår, d. v. s. till sammanlagt i runt tal 4 500 000 kronor. Styrelsen har härvid bl. a. räknat med oförändrat 50 forskarstipendier om 575 kronor för månad.

Vad härefter angår *kontantunderstödsverksamhet* och *resebidrag till hjälpsökande arbetslösa* beräknar styrelsen utgifterna till oförändrat 250 000 resp. 10 000 kronor.

Enär arbetslöshetsnämnds *administrationskostnader* numera ej må inräknas i de kostnader, å vilka årskostnadsbidrag beräknas, upptagas icke några medel för ifrågavarande ändamål.

Beträffande slutligen de *statliga steninköpen* har styrelsen erinrat, att 1946 års stenindustriutredning i sitt betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrien (SOU 1949: 44) föreslagit, att kostnaderna för upphandling av gatsten för väg- och vattenbyggnadsverkets behov skola överföras till sjätte huvudtiteln. Då emellertid anslagen för budgetåret 1950/51 komma att utnyttjas för inköp av sten först fr. o. m. kalenderåret 1951, skulle även vid genomförande av nämnda förslag krävas statliga stenbeställningar i nu gällande ordning för andra halvåret 1950. Styrelsen anser, att ett belopp om hälften av för ändamålet under budgetåret 1949/50 upptagna 2 600 000 kronor eller 1 300 000 kronor böra vara till fyllest under förutsättning att en något ökad export av sten, såsom stenindustriutredningen förutsatt, kommer till stånd.

Styrelsen beräknar sålunda utgifterna under budgetåret 1950/51 till sammanlagt 19 260 000 kronor. I intressentbidrag beräknas inflyta samma belopp som antagits för innevarande budgetår eller 800 000 kronor. Medelsbehovet för budgetåret 1950/51 beräknas sålunda av styrelsen till (19 260 000 — 800 000) 18 460 000 kronor, vilket belopp föreslås avrundat till 18 500 000 kronor.

I skrivelse den 17 februari 1950 har arbetsmarknadsstyrelsen sedermera anfört, att styrelsen icke med ledning av erfarenheterna under tiden sedan framställningen den 13 januari 1950 ingavs funnit anledning frånga de i sistnämnda skrivelse gjorda beräkningarna. Styrelsen har därför hemställt, att å tilläggsstat för innevarande budgetår måtte anvisas 4 000 000 kronor under ifrågavarande anslag.

Yttrande.

Statskontoret har icke blivit övertygat om behovet under budgetåret 1950/51 av statliga beredskapsarbeten samt arkivarbets- och musikerhjäls-

verksamhet i den omfattning som av arbetsmarknadsstyrelsen beräknats och kan därför icke tillstyrka större medelsanvisning för ändamålen än med de belopp, vartill styrelsen uppskattat kostnaderna i anslagsäskandena för innevarande budgetår, eller 9 200 000 resp. 4 000 000 kronor.

Föredraganden.

Kostnaderna under ifrågavarande anslag beräknas numera för innevarande budgetår uppgå till avsevärt högre belopp än som tidigare antagits. Kostnadsökningen faller på beredskapsarbetena, arkivarbets- och musikerhjälsverksamheten samt de statliga steninköpen. De högre kostnaderna för beredskapsarbeten bero dels på att dylika arbeten måst tillgripas i större utsträckning än under det föregående budgetåret och dels på att den förskjutning från den statliga till den statskommunala formen, som eftersträfvats under de senaste budgetåren, icke kunnat genomföras i avsedd omfattning. Ökningen av kostnaderna för arkivarbeten och musikerhjälp betingas främst av att antalet hänvisningar till sådant arbete måst ökas något. Slutligen ha kostnaderna för inköp av gatsten stegrats på grund av minskad export. Enligt vad jag inhämtat sjönk exporten av gat- och kantsten från ca 70 000 ton under år 1948 till ca 32 000 ton under år 1949. Den minskade exporten har medfört, att stenföretagen i större utsträckning än tidigare utnyttjat de stående statliga beställningarna. Syftet med dessa är att säkerställa sysselsättning för de stenarbetare, som av sociala skäl ansetts icke böra hänvisas att övergå till annat yrke. Den av regleringen omfattade gatstensindustrins arbetarstam utgjorde under år 1949 ca 900 man, varav endast ca 150 man utgjorde fullgod arbetskraft.

Jag anser mig böra godtaga arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet för innevarande budgetår och tillstyrker därför, att för budgetåret anvisas ett tilläggsanslag med det av styrelsen föreslagna beloppet 4 000 000 kronor.

Vad angår styrelsens beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1950/51 har jag icke något att erinra annat än i fråga om kostnaderna för de statliga steninköpen. Styrelsen har utgått ifrån att kostnaderna för statens gatstensinköp för tiden fr. o. m. den 1 januari 1951 i enlighet med förslag av 1946 års stenindustriutredning (SOU 1949: 44) skola överföras på anslag under sjätte huvudtiteln. Utredningens förslag, som avser en betydande omläggning av det statliga stödet åt stenindustrien, kommer emellertid enligt vad jag inhämtat av chefen för handelsdepartementet icke att föranleda förslag om proposition till årets riksdag. Då en överflyttning av kostnaderna för steninköpen till sjätte huvudtiteln under sådana förhållanden icke ansetts påkallad, torde medel för steninköp under hela nästa budgetår böra beräknas under nu ifrågavarande anslag. Detta bör därför ökas med ett belopp av 1 300 000 kronor i förhållande till arbetsmarknadsstyrelsens förslag.

I detta sammanhang torde jag få erinra, att den vid flera tillfällen behandlade frågan om dyrortsgraderingen av kontantunderstöden till arbets-

lösa tidigare gjorts beroende av en förbättring av statens bidrag till de erkända arbetslöshetskassorna (prop. 1949:116, s. 10—14; statsutsk. utl. 1949:137; rd. skr. 1949:261). Fortfarande kan någon sådan förbättring icke komma till stånd. Med hänsyn härtill torde kontantunderstödens nu gällande dyrortsgradering få bestå även under nästa budgetår.

Vid behandlingen i det föregående av spørsmålet om åtgärder i anledning av sjöfolks arbetslöshet i utländsk hamn har jag förordat, att de på staten fallande kostnaderna för den föreslagna understödsverksamheten skola bestridas från nu ifrågavarande anslag. Vissa kostnader härför kunna beräknas uppkomma redan under nästa budgetår. Någon uppräknig av anslaget bör dock icke äga rum av denna anledning.

Jag föreslår sålunda, att anslaget för nästa budgetår upptages till (18 500 000 + 1 300 000) 19 800 000 kronor.

Kostnader för överflyttning av arbetskraft.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

I sin skrivelse den 13 januari 1950 har arbetsmarknadsstyrelsen framlagt beräkningar av medelsbehovet under detta anslag för innevarande och nästkommande budgetår. Huvudposterna framgå av följande tablä.

	Styrelsens beräkning för budgetåret	
	1949/50 Kronor	1950/51 Kronor
A. Reservation vid budgetårets ingång	9 684 000	7 717 000
B. Utgifter		
1. Jordbrukets förseende med arbetskraft ..	395 000	307 000
2. Skogsbrukets förseende med arbetskraft ..	60 000	
3. Arbetsvård åt partiellt arbetsföra	430 000	1 530 000
4. Kollektivt överförd utländsk arbetskraft ..	87 000	35 000
5. Omskolningskurser för viss friställd arbetskraft	50 000	100 000
6. Bidrag till arbetstagares resor	750 000	750 000
7. Arbetsblockorganisationen	25 000	200 000
8. Övriga ändamål	170 000	170 000
Summa under B.	1 967 000	3 092 000
C. Reservation vid budgetårets utgång	7 717 000	4 625 000

Anmärkning: Ytterligare kunna tillkomma 1) för kollektiva hushåll vid betskötsel och bet-upptagning 150 000 kronor, 2) för utbildning och uppehälle åt 100 utländska läkare 75 000 kronor.

I fråga om den beräknade medelsåtgången under innevarande budgetår har arbetsmarknadsstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Kostnaderna för *jordbrukets* förseende med arbetskraft under budgetåret 1949/50 beräknades i styrelsens framställning den 14 januari 1949 till 260 000 kronor (prop. 1949: 116, s. 47 ff.). Härvid utgick styrelsen från att statsbidrag icke skulle utgå för täckande av kostnaderna för arvoden till husmödrar och biträdande lägerledare vid under sommaren 1949 anordnade jordbruksläger för utländska studenter. Sedermera medgav emellertid Kungl. Maj:t, att 10 000 kronor finge tagas i anspråk för ändamålet. Vidare förutsatte styrelsen, att statsbidrag icke skulle utgå till anordnande av kollektiva hushåll för arbetskraft, som sysslar med betskötsel och betupptagning. Med hänsyn till utfallet av förhandlingarna rörande de allmänna villkoren för betodlingen har emellertid sådant bidrag beviljats. Kostnaderna beräknas uppgå till 125 000 kronor. Då medelsåtgången i övrigt torde komma att motsvara styrelsens tidigare uppskattningar, beräknar styrelsen för jordbrukets del under innevarande budgetår en medelsförbrukning av tillhoppa 395 000 kronor.

För *arbetsvård åt partiellt arbetsföra m. m.* uppskattar styrelsen kostnaderna till i runt tal 430 000 kronor.

Vid *omskolningskurser för friställd arbetskraft* bestridas kostnaderna för hyres- och resebidrag från nu ifrågakvarande anslag, medan övriga kurskostnader utbetalas från anslag under åttonde huvudtiteln (prop. 1949: 116, s. 31 ff.). Styrelsen anför härom.

Denna kursverksamhet, som främst är avsedd för friställda byggnads- och anläggningsarbetare, har hittills icke nått någon större omfattning, emedan den kunde påbörjas först våren 1949; från byggnadsfacken friställes ju knappast någon arbetskraft under sommarhalvåret med då rådande högsäsong inom byggnadsindustrien. Av kursdeltagarna ha hittills endast ett mindre antal varit familjeförsörjare, varför utgifterna för hyresbidrag uppgått till förhållandevis små belopp. För hela budgetåret räknar styrelsen med ett medelsbehov av 50 000 kronor för hyresbidrag till deltagare i här avsedda omskolningskurser.

Kostnaderna för *bidrag till arbetstagares resor* uppskattas till 750 000 kronor mot i framställningen den 14 januari 1949 beräknade 1 500 000 kronor.

Till kostnader för att förse *skogsbruket* med arbetskraft, för *kollektivt överförd utländsk arbetskraft* samt för *arbetsblockorganisationen* beräknas samma belopp som upptagits i framställningen den 14 januari 1949 eller resp. 60 000, 87 000 och 25 000 kronor.

Rörande de *övriga ändamål*, för vilka kostnader bestridas från detta anslag, har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Kostnaderna för instruktionskurser för hemassistenter uppskattas till 75 000 kronor. För utbildning av kvinnliga lastbilsförare, vilka i händelse av förstärkt försvarsberedskap eller krig skola stå till den civila transporttjänstens förfogande har 11 000 kronor ställts till centralförbundets för befälsutbildning förfogande. Utgifterna i samband med upplysningsverksamhet vid rekryteringen av fast anställt manskap vid försvaret uppskattas till 4 000 kronor.

De kostnader som statskontoret har att bestrida för arvoden m. m. till

vissa ledamöter i och viss kanslipersonal hos byggnadsberedningen synas komma att belasta anslaget med ca 80 000 kronor.

Vad därefter angår medelsbehovet för budgetåret 1950/51 har styrelsen framhållit, att den fortskridande mekaniseringen inom *jordbruket* minskat behovet av årsanställd personal men samtidigt medfört en forcering av vårbruket och skördearbetet. Härigenom har behovet av tillfällig arbetskraft under sommarhalvåret blivit ännu mera utpräglat än tidigare. Av denna anledning och med hänsyn till den allmänna bristen på arbetskraft inom jordbruket böra i stort sett motsvarande åtgärder som under innevarande budgetår vidtagas för att tillföra jordbruket tillfällig arbetskraft under högsäsongen.

Särskilda jordbruksläger för utländska studenter böra enligt styrelsens mening icke längre anordnas. Utländsk ungdom bör i stället hänvisas till deltagande i de vanliga jordbrukslägren och där erhålla samma förmåner som svenska lägerdeltagare. Styrelsen bör dock liksom hittills svara för kostnaderna för vissa läkarundersökningar vid deltagarnas ankomst till Sverige. Styrelsen fortsätter.

Enär en ökning av för betodling avsedd areal torde vara att emotse samt behovet av tillfällig arbetskraft här är synnerligen markant, böra jordbruksläger anordnas i något vidgad omfattning. För nästa budgetår avses 250 000 kronor för ändamålet.

Kostnaderna för slitage å baracker för jordbrukardaghem uppskattar styrelsen till 30 000 kronor.

För praktikläger i lantushåll beräknas 22 000 kronor. Denna verksamhet är avsedd att bedrivas i samarbete med lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen men torde senare böra helt övertagas av lantbruksstyrelsen.

Till kurser för ledare i jordbruksläger bör ett belopp om 5 000 kronor upptagas.

Frågan, huruvida bidrag till anordnande av kollektiva hushåll för arbetskraft, som sysslar med betskötsel och betupptagning bör utgå även under budgetåret 1950/51, torde få bli beroende av i vad mån jordbruket skall erhålla samma stöd som under detta budgetår. Därest så blir fallet, bör bidraget, med hänsyn till väntad ökning av arealen för betodling, uppskattas till 150 000 kronor.

Såvitt styrelsen nu kan bedöma synas särskilda åtgärder för att förse *skogsbruket* med arbetskraft icke erforderliga under nästkommande budgetår.

Åtgärderna för *partiellt arbetsföra* bli beroende av det förslag, som Kungl. Maj:t avser förelägga riksdagen i denna fråga. Under förutsättning av en fortsatt successiv utbyggnad av arbetsvården beräknar styrelsen för hithörande verksamhet tillhopa 1 530 000 kronor.

I fråga om den *kollektivt överförda utländska arbetskraften* beräknas kostnaderna för barnbidrag till 10 000 kronor samt för mödrahjälpen — om icke sådan i vanlig ordning kommer att tillerkännas även utländska mödrar som äro mantalsskrivna i riket — till 15 000 kronor. Därest från ifrågavarande anslag skulle bestridas kostnaderna för till Sverige överförda utländ-

ska läkares uppehälle och utbildning under den månad, som avses för deras orientering rörande svensk läkarvård, anser styrelsen att för varje läkare bör beräknas ett belopp av 750 kronor eller för 100 läkare 75 000 kronor.

Omskolningskurserna för friställd arbetskraft avses utvidgade till att omfatta även skogsarbetare m. fl. yrkeskategorier. För ändamålet beräknas 100 000 kronor. Utgifterna för *bidrag till arbetstagares resor* uppskattas till oförändrat 750 000 kronor.

I fråga om *arbetsblockorganisationen* anför styrelsen, att riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och livsmedelskommissionen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att organisationen skall bibehållas. Ett belopp av 200 000 kronor bör i enlighet med det i sistnämnda skrivelse framlagda förslaget uppföras under detta anslag.

Styrelsen anför, att styrelsen avser att komplettera *kursverksamheten för hemassistenter* med kurser, som skola anordnas i samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning och Svenska röda korset för utbildning av s. k. hemsamariter. Därest denna senare kursverksamhet skulle slå väl ut, kan en avlastning äga rum från sjukhusen av sådana personer, för vilka sjukhusvistelse icke är nödvändig, därest sakkunnig vård kan beredas i hemmet. Den del av kostnaderna, som belöper på utbildningen i olycksfalls- och hemsjukvård, kommer att bekostas av Röda korset samt den del, som avser utbildning i hemvård och matlagning, av arbetsmarknadsstyrelsen. Oaktat utbildningen av hemassistenter sålunda kommer att utvidgas, beräknas ett oförändrat medelsbehov av 75 000 kronor.

För *utbildning av kvinnliga lastbilsförare* samt för *upplysningsverksamhet vid rekrytering av fast anställt manskap vid försvaret* beräknas oförändrat 11 000 resp. 4 000 kronor. För vissa kostnader för *byggnadsberedningen* upptagas likaledes oförändrat 80 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår har sålunda av styrelsen upptagits till 3 092 000 kronor eller — om vissa kostnader för kollektiva hushåll vid betskötsel och för 100 utländska (österrikiska) läkare medräknas — till 3 317 000 kronor. Då reservationen vid utgången av innevarande budgetår beräknas till 7 717 000 kronor, föreslår styrelsen, att anslaget för budgetåret 1950/51 uppföres med allenast ett formellt belopp av 100 kronor.

Styrelsen understryker emellertid, att vissa kostnader under anslaget äro synnerligen svåra att på förhand uppskatta och vid en ändring i arbetsmarknadsläget kunna uppgå till betydligt större belopp än man i förväg räknat med. Förändringar i arbetsmarknadsläget kunna också föranleda andra arbetsmarknadsreglerande åtgärder än de av styrelsen berörda, vilka åtgärder böra bekostas från ifrågavarande anslag. Styrelsen framhåller slutligen, att även andra än rent arbetsmarknadspolitiska skäl kunna tänkas motivera åtgärder i skilda hänseenden, som äro av den natur, att kostnaderna därför skäligen böra bestridas från anslaget. Med hänsyn härtill utgår styrelsen från att de medel, som vid olika tidpunkter finnas disponibla å anslaget, av Kungl. Maj:t skola kunna ställas till styrelsens förfogande för bestridande

av uppkommande ytterligare kostnader för de ändamål, vilka upptagits i det föregående, liksom för andra hithörande åtgärder, vilka icke nu kunna förutses.

Yttrande.

Statskontoret ifrågasätter, huruvida kostnaderna för utbildning i hemvård och matlagning av s. k. hemsamariter böra bestridas från ifrågavarande anslag.

Utredning angående arbetsblockorganisationen.

Jämlikt kungörelsen den 18 juli 1942, nr 639, angående organisation av arbetsblock inom jordbruket skall inom rikets jordbruksnäring finnas upprättad en arbetsblockorganisation med syfte att i ett krisläge utnyttja vad som för jordbruksnäringen finnes tillgängligt av arbetskraft, dragare och maskinell utrustning på sådant sätt, att bästa möjliga produktionsresultat erhålles. Den centrala ledningen utövas av en riksblockmyndighet, i vilken ingå representanter för arbetsmarknadsstyrelsen och livsmedelskommissionen. I varje län finnes en länsblockmyndighet. Länen uppdelas i överblock — i regel ett för varje kommun — vilkas verksamhet ledes av en överblockledare. Ett lämpligt antal brukningsdelar inom överblocket skall under ledning av en blockledare utgöra ett arbetsblock. Organisationens huvudsakliga arbetsuppgifter ha varit upprättande och årlig revision av mobiliseringsplaner för varje block — med uppgifter om tillgänglig arbetskraft samt antalet disponibla dragare och maskiner — handläggning av ärenden rörande mobiliseringsuppskov och uppgiftskort för värnpliktiga jordbrukare, förande av register över reservarbetskraft till jordbruket samt medverkan vid uttagning av häster och traktorer för krigsmaktens behov. Härjämte ha de lokala funktionärerna i viss utsträckning anlitats för skördeuppskattning, utplacering av militär skördehjälp, arealinventering m. m.

Med skrivelse den 14 januari 1950 har *riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap*, efter samråd med *chefen för försvarsstaben*, *arbetsmarknadsstyrelsen* och *livsmedelskommissionen*, med tillstyrkan överlämnat en av särskilda utredningsmän från riksnämnden, arbetsmarknadsstyrelsen och livsmedelskommissionen upprättad promemoria angående det framtida behovet av en arbetsblockorganisation. Utredningsmännen ha förordat, att organisationen efter vissa ändringar bibehålles med i stort sett oförändrade uppgifter. De viktigaste ändringar som föreslås äro följande. Riksblock- och länsblockmyndigheternas uppgifter skola övertagas av arbetsmarknadsstyrelsen resp. länsarbetsnämnderna. Särskilda kostnader härför beräknas icke. Antalet överblockledare skall i anslutning till den nya kommunindelningen minska från ca 2 450 till ca 1 225. Arvodena till överblockledarna ha hittills fastställts av vederbörande kommunala myndigheter; sådant arvode har inräknats i de kostnader, å vilka statsbidrag utgår enligt kungörelsen den 12 december 1941, nr 936, om statsbidrag till kristidsnämndernas verksamhet. Enligt förslaget skola överblockledarna erhålla visst ar-

vode av statsmedel. Kostnaderna härför uppskattas till ca 200 000 kronor för år.

Yttranden över promemorian ha inhämtats från *statskontoret, civilförsvarsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, samtliga länsstyrelser* — av vilka några hört vederbörande hushållningssällskap — *Sveriges lantbruksförbund och riksförbundet landsbygdens folk*. Ett bibehållande av en särskild blockorganisation i fredstid har tillstyrkts av samtliga myndigheter och organisationer utom statskontoret, länsstyrelsen i Örebro län samt två hushållningssällskap. Länsstyrelsen i Kopparbergs län anser, att den verksamhet som ankommer på överblockledarna i fredstid kan utföras genom hushållningssällskapen inom hushållningssällskapen.

Föredraganden.

Vad till en början angår arbetsblockorganisationen torde jag få erinra, att 1949 års riksdag ifrågasatt huruvida icke denna organisation bör kunna avvecklas (statsutsk. utl. nr 137; rd. skr. nr 261). Nu föreligger tvärtom förslag att organisationen skall bestå även under fredstid. Detta förslag har tillstyrkts i de flesta yttrandena. Jag är för min del icke f. n. beredd att förordna bifall till förslaget. Det bör enligt min uppfattning undersökas, huruvida icke organisationens uppgifter under fredstid kunna nedläggas eller överföras till andra organ. Då utformningen av arbetsförmedlingens ombudsorganisation torde kunna påverkas av huruvida en arbetsblockorganisation finnes eller icke synes det lämpligt, att åt de utredningsmän, som tillkallats för översyn av arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen, uppdrages att även pröva frågan om arbetsblockorganisationens fortbestånd. Förslag i ämnet torde böra föreläggas nästa års riksdag. I avbidan på ställningstagande i frågan böra några större förändringar i organisationen icke vidtagas. Möjligheterna att begränsa organisationens verksamhet och främst att minska överblockledarnas arbetsuppgifter under nästa budgetår böra dock undersökas i särskild ordning. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut härom. Särskilda medel för arbetsblockorganisationen böra icke för nästa budgetår beräknas under anslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft.

Jag har icke något att erinra mot vad arbetsmarknadsstyrelsen i övrigt anfört angående åtgärder för att förse jordbruket med arbetskraft. Jag delar sålunda styrelsens uppfattning att de särskilda jordbrukslägren för utländska studenter böra upphöra. Frågan om bidrag till anordnande av kollektiva hushåll för arbetskraft, som sysslar med betskötsel och betupptagning, bör prövas med hänsynstagande till förhandlingarna rörande de allmänna villkoren för betodlingen.

Medelsbehovet till åtgärder för partiellt arbetsföra har behandlats i särskild proposition den 17 februari 1950 angående vissa åtgärder för arbetsvård åt partiellt arbetsföra. Härvid har det sammanlagda medelsbehovet för ändamålet under nu ifrågavarande anslag för nästa budgetår uppskattats till ca 980 000 kronor.

Med anledning av vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört rörande kostnader för den kollektivt överförda utländska arbetskraften torde jag få erinra, att Kungl. Maj:t i proposition den 17 februari 1950 föreslagit att mödrahjälp skall kunna beviljas utländsk kvinna på samma villkor som gälla för svenska medborgare.

Statskontoret har ifrågasatt, huruvida kostnader för utbildning av s. k. hemsamariter böra bestridas från förevarande anslag. Enligt min mening innebära de av arbetsmarknadsstyrelsen planerade kurserna en värdefull försöksverksamhet. Jag har icke något att invända mot att de av styrelsen angivna kostnaderna bestridas från anslaget.

Jag har icke i övrigt något att erinra mot vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört rörande nu ifrågavarande anslag. Med hänsyn till den fortfarande betydande reservationen å anslaget bör detta såsom styrelsen föreslagit upptagas endast med ett formellt belopp av 100 kronor.

Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet.

Gällande bestämmelser.

I riksstaten för innevarande budgetår har för ifrågavarande ändamål anvisats ett reservationsanslag av 100 kronor.

Kungl. Maj:t har medgivit, att från anslaget under budgetåret 1949/50 må bestridas utgifter intill följande belopp i den mån medel för täckande av utgifterna finnas disponibla å anslaget.

	Kronor
Driftkostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förråd	500 000
Anordnande av ett nytt centralförråd	80 000
Omläggning av spår vid förrådet i Gnesta	30 000
Återanskaffning av maskiner, redskap och förläggingsmateriel . .	320 000
Anskaffning av reservdelar	150 000
Nyanskaffning av maskiner	100 000
Förräntning av kostnader för uppläggning av förråd av rör och rördelar	30 000
	Summa utgifter 1 210 000.

Kungl. Maj:t har vidare medgivit, att arbetsmarknadsstyrelsen, under angivna förutsättning, må under budgetåret 1949/50 disponera vid utgången av budgetåret 1948/49 outnyttjade medel — 615 000 kronor — under anslagsposterna till anordnande av ett nytt centralförråd, till återanskaffning av maskiner, redskap och förläggingsmateriel samt till nyanskaffning av maskiner.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin skrivelse den 13 januari 1950 upplyst, att vid utgången av budgetåret 1948/49 å anslaget fanns en reservation av 3 284 679 kronor.

För innevarande budgetår räknar styrelsen med utökad barackförsäljning, så att antalet av styrelsen ägda baracker nedbringas till 150. Härigenom inflytande försäljningsmedel beräknas till 600 000 kronor. På grund av ökad tillgång på effektivare och mera ekonomiska transportmedel anser styrelsen lämpligt att avyttra viss decauvillemateriel. Intäkterna härav uppskattas till 450 000 kronor. Arbetsredskap och förläggingsmaterial, som under de senaste åren tagits i anspråk vid överflyttning av arbetskraft till skogsbruket eller som icke längre anses erforderliga (t. ex. stenverktyg) räknar styrelsen med att kunna sälja för 550 000 kronor. Hyresinkomsterna förutses nedgå till 300 000 kronor och debiteringarna å andra anslag för slitage å maskiner m. m. uppskattas till 225 000 kronor. De sammanlagda uppbördsmedlen för innevarande budgetår ha sålunda beräknats till (600 000 + 450 000 + 550 000 + 300 000 + 225 000) 2 125 000 kronor. Under anslaget tillgängliga medel uppgå under dessa förutsättningar till (3 284 700 + 100 + 2 125 000) ca 5 410 000 kronor.

Då de medel, som ställts till styrelsens förfogande för budgetåret 1949/50 eller (1 210 000 + 615 000) 1 825 000 kronor, torde i sin helhet förbrukas, räknar styrelsen alltså med en reservation av ca 3 585 000 kronor å anslaget vid innevarande budgetårs utgång.

För budgetåret 1950/51 räknar styrelsen med att hyresinkomster och debiteringar å andra anslag komma att uppgå till samma belopp, som beräknas för innevarande budgetår eller 300 000 resp. 225 000 kronor. Försäljning av överskottsmateriel torde i huvudsak avslutas under innevarande budgetår, varför försäljningsmedel endast beräknas inflyta till ett belopp av 30 000 kronor. Tillgängliga medel under anslaget skulle sålunda komma att utgöra (3 585 000 + 300 000 + 225 000 + 30 000) ca 4 140 000 kronor.

Beträffande *centralförråden i Gnesta och Långsele* framhåller styrelsen, att den i det närmaste totala avsaknaden av uppvärmda förrådslokaler bl. a. medför, att arbetsmaskiner, som genomgått reparation och översyn och där efter lagrats i kalla lokaler, ånyo måste genomgå, innan de kunna användas. Denna tidsödande procedur och därmed förenade kostnader kunde undvikas, om uppvärmda förråd funnes. Styrelsen avser att i annan ordning underställa Kungl. Maj:t härav föranledda förslag till åtgärder men beräknar i första hand erforderliga medel härför till 285 000 kronor.

I avsikt att närmare klarlägga behovet av *ny- och återanskaffning av maskiner och redskap* har en noggrann genomgång av styrelsens maskinpark verkställt. Styrelsen upplyser, att den ojämförligt största delen av maskinerna anskaffats under åren 1930—1935. Sålunda ha under denna tid inköpts t. ex. samtliga vägvältar, motorpumpar, stenkrossar, lastfickor, skop-elevatorer, råoljemotorer, praktiskt taget samtliga sorteringsverk samt all decauvillemateriel. Under krigsåren 1940—1945 anskaffades vissa slag av maskiner för de i arbetsmarknadskommissionens regi bedrivna omfattande försvarsarbetena, och slutligen ha under senare år enstaka maskiner inköpts. Omkring 80 % av styrelsens maskinpark har en ålder, som merendels

överstiger 15 år. Flertalet av maskinerna, vilka utnyttjades i hård drift såväl under den stora arbetslöshetskrisen på 1930-talets första hälft som vid försvarsarbetena, äro av äldre typer, hårt slitna samt oekonomiska i drift. En stor del av dem stå på gränsen till kassation eller äro omedelbart kassabla.

Det förfarande, som kännetecknat maskinparkens förvaltning under en lång följd av år, nämligen ett praktiskt taget undantagslöst bibehållande av i typavseende gamla och genom tidigare drift slitna maskiner under ständiga och omfattande samt därigenom dyrbara reparationer, har — fortsätter styrelsen — varit betingat av de under ifrågavarande år begränsade materielltillgångarna inom landet. Sedan ett gynnsammare materielläge numera inträtt, är det oekonomiskt och ur beredskapssynpunkt otillfredsställande att vidare tillämpa nämnda förfaringssätt i samma utsträckning som hittills varit fallet. Särskilt gäller detta i fråga om de maskintyper, vilka på grund av den tekniska utvecklingen icke längre tillverkas och för vilka reservdelar numera icke alls eller endast med svårighet stå att uppbringa inom rimlig tid och till rimliga priser.

Vid utförande av styrelsens beredskapsarbeten är det, anför styrelsen vidare, flera faktorer som medföra, att styrelsen icke kan räkna med samma ekonomiska resultat, som om motsvarande arbeten utfördes i öppna marknaden. Sålunda måste beaktas, att klientelet vid en arbetslöshetskris knappast kan eller kommer att bestå av fullgod eller yrkesvan arbetskraft i fråga om utförandet vare sig av olika arbetsmoment eller av ett arbete i dess helhet. Härtill kommer svårigheten att anpassa arbetsstyrkans vid beredskapsarbeten sammansättning och storlek efter det för arbetenas ekonomiska och rationella bedrivande aktuella behovet. På grund av att arbetslösheten vid en kris är mest framträdande under vinterhalvåret, måste vidare beredskapsarbetena i sin största omfattning bedrivas under den för anläggningsarbeten otjänligaste årstiden. Den faktor, som emellertid är mest avgörande för möjligheten att kunna bedriva arbeten på ett rationellt och ändamålsenligt sätt, är utan tvekan tillgången till en fullgod, ändamålsenlig och modern maskinpark. Jämfört med vad som förekom i början av 1930-talet användas numera maskiner vid anläggningsarbeten i en helt annan omfattning. Tidigare förefintliga typer av arbetsmaskiner ha vidare under senare år undergått en intensiv utveckling, samtidigt som nya maskiner för ett flertal arbetsmoment tillkommit. Med hänsyn till vad tidigare anförts om styrelsens maskinpark och de mycket begränsade möjligheter, som förelegat för styrelsen att företaga ny- och återanskaffning, är det uppenbart, att styrelsens maskinpark lämnar mycket övrigt att önska. Styrelsen anser det därför synnerligen angeläget, att maskinparken i såväl kvalitativt som kvantitativt hänseende bringas upp till en nivå, som är fullt jämförbar med den som vanligen förekommer i öppna marknaden. Styrelsen anför ytterligare följande.

Ett ökat användande av arbetsmaskiner vid beredskapsarbetena innebär, att kvantitativt större arbetsmängd kan utföras, men att dagsverkskostnaden per hänvisad arbetare blir högre. Enligt styrelsens mening är det sist-

nämnda av underordnad betydelse. Avgörande måste vara, att beredskapsarbeten skola kunna bedrivas på ett rationellt, ändamålsenligt och ekonomiskt sätt. Liksom i fråga om byggnadsarbeten är det ackumulerade behovet av anläggningsarbeten på grund av investeringsbegränsningen under en följd av år mycket stort. Skulle en arbetslöshetskris uppstå, medför detta igångsättning av anläggningsarbeten av större omfattning såsom beredskapsarbeten. I en sådan situation borde styrelsen vara rustad för att med en viss arbetsstyrka kunna utföra kvantitativt största möjliga arbete till lägsta kostnad per arbetsenhet.

I nuvarande läge, då endast en mindre säsongarbetslöshet förekommer, finnas vissa möjligheter till förhyrning av sådana arbetsmaskiner, som styrelsen icke alls eller i för ringa antal disponerar. Vid en inträdande arbetslöshetskris, då det för styrelsen gäller att sysselsätta en stor arbetsstyrka, måste man räkna med att såväl entreprenörernas som statliga verks, t. ex. väg- och vattenbyggnadsverkets, maskinella resurser äro helt utnyttjade. Styrelsen måste således i en krissituation själv ha tillgång till effektiva och moderna arbetsmaskiner i tillräcklig omfattning.

För att kunna upprätthålla en beredskap i den omfattning, som uttalats av departementschefen i propositionen 1948: 249 (s. 41), och kunna bedriva häremot svarande arbeten på mest rationella och ekonomiska sätt, måste enligt styrelsens uppfattning en omfattande åter- och nyanskaffning av arbetsmaskiner äga rum. Styrelsen är emellertid icke beredd att redan för budgetåret 1950/51 äska härför erforderliga medel utan avser att utarbeta anskaffningsprogram och kostnadsberäkningar i avsikt att bringa maskinparken upp till en tillfredsställande nivå. Styrelsen avser att återkomma härtill i samband med äskande av erforderliga medel för budgetåret 1951/52 men vill redan nu omnämna, att kostnaderna för att erhålla en fullgod maskinpark vid sysselsättning av ett årsmedeltal om 7 000 à 8 000 man samt en stomme för maskinparkens ytterligare utbyggnad överslagsvis beräknats till ca 10 000 000 kronor.

För nästa budgetår föreslår styrelsen endast att med utnyttjande av de medel som beräknas bli tillgängliga å anslaget företages en sådan åter- och nyanskaffning som är erforderlig för att utjämna de mest påtagliga bris-terna i maskinparken. Till återanskaffning beräknas ett belopp av 1 450 000 kronor, varav 250 000 kronor belöpa på utbyte och komplettering av arbetsredskap. För nyanskaffning räknar styrelsen med ett medelsbehov av 1 750 000 kronor. Styrelsen räknar dock icke med att under budgetåret 1950/51 kunna erhålla maskiner och arbetsredskap tillnärmelsevis för de belopp, som angivits, men anser att beställningar måste göras under budgetåret.

För *anskaffning av reservdelar* samt för *förräntning av medel för upp-läggning i förråd av rör och rördelar* (prop. 1949: 116, s. 57) beräknas samma belopp som under innevarande budgetår eller 150 000 resp. 30 000 kronor.

För beredskapsarbetenas ändamålsenliga bedrivande anser styrelsen viss *förrådshållning av arbetsmaterial*, t. ex. armeringsjärn, vägräckesbalk, betongrör, spik och bult m. m., nödvändig. Styrelsen räknar f. n. icke med någon betydande anskaffning av material men anser sig redan nu, bl. a.

för att till förråd kunna överföra en del överblivet material från pågående arbeten, böra beräkna 20 000 kronor.

De sammanlagda utgifterna under anslaget för budgetåret 1950/51 har arbetsmarknadsstyrelsen beräknat sålunda.

	Kronor
Driftkostnader vid centralförråd	450 000
Förbättring och nybyggnad vid förråden i Gnesta och Långsele ..	285 000
Återanskaffning av maskiner, redskap och förläggningsmateriel..	1 450 000
Nyanskaffning av maskiner	1 750 000
Anskaffning av reservdelar	150 000
Förräntning av kostnader för uppläggning av förråd av rör och rördelar samt för anskaffning av arbetsmaterial	50 000
	Summa 4 135 000

Då under anslaget tillgängliga medel för budgetåret 1950/51 beräknats till 4 140 000 kronor, föreslår styrelsen, att anslaget uppföres med allenast ett formellt belopp av 100 kronor.

Yttranden.

Enligt *statskontorets* uppfattning har läget å materialmarknaden icke undergått en sådan förbättring, att någon större uppräknning av de för ny- och återanskaffning av maskiner och arbetsredskap uppförda anslagsposter-na kan komma i fråga. I avvaktan på arbetsmarknadsstyrelsens fullständiga program för maskinanskaffning läser statsverket icke böra binda sig för så avsevärda utgifter, som styrelsen föreslagit.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen delar helt de synpunkter, som arbetsmarknadsstyrelsen anfört beträffande ökat användande av arbetsmaskiner vid beredskapsarbeten. Då det emellertid är fråga om samma slag av maskiner som väg- och vattenbyggnadsverket har behov av i sin verksamhet, kan befaras att arbetsmarknadsstyrelsens anskaffning av maskiner till en kostnad av 10 miljoner kronor — särskilt om den skulle ske i rask takt — försvårar för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att förvärva maskiner. Det synes angelägnare att väg- och vattenbyggnadsverket, som har en stadigvarande användning och nytta av maskinerna, får sitt behov därav täckt än att för arbetsmarknadsstyrelsen anskaffas maskiner, vilka skulle ställas i depå eller icke få samma bruk. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser därför att, därest en större anskaffning av maskiner för arbetsmarknadsstyrelsens vidkommande under de närmaste åren skulle komma till stånd, erforderlig samordning av verkens maskininköp måste äga rum.

Föredraganden.

Frågan om storleken av arbetsmarknadsstyrelsens materielförråd behandlades senast vid 1948 års riksdag. Vid anmälan av propositionen 1948: 249 förelåg förslag, att styrelsens beredskapslagring, som tidigare i enlighet

med förslag av investeringsutredningen avsetts skola tillsammans med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens materiel vara tillräcklig för ca 15 000 man, skulle begränsas till att omfatta materiel för ca 6 000 man. Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anförde (s. 41), att en beredskapslagring av denna omfattning kunde anses tillräcklig om den avsåges för en säsongarbetslöshet av något större omfattning än den under de senaste åren vanliga. Departementschefen ansåg det emellertid överensstämmande med de grundsatser, som präglat bl. a. investeringsplanläggningen, att sätta målet för beredskapen mot arbetslöshet högre. Han ansåg sig därför icke böra förordna en begränsning av arbetsmarknadsstyrelsens lagerhållning i den föreslagna omfattningen. Ehuru han å andra sidan då icke kunde tillstyrka, att lagerhållningen ökades till den av investeringsutredningen föreslagna omfattningen, ansåg han, att förråden tills vidare borde i stort sett bibehållas vid dåvarande storlek och i mindre omfattning kompletteras. Riksdagen gjorde icke erinran mot vad sålunda anförts (statsutsk. utl. nr 211; rd. skr. nr 410). För budgetåren 1948/49 och 1949/50 ha till styrelsens förfogande ställts för återanskaffning av maskiner, redskap och förläggningsmateriel 450 000 resp. 320 000 kronor samt för nyanskaffning av maskiner under vardera budgetåret 100 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen har numera föranställt om en grundlig genomgång av styrelsens förråd av maskiner och redskap. Härvid har befunnits, att huvuddelen av den nu befintliga materielen på grund av ålder och förslitning representerar ett mycket ringa beredskapsvärde. Härjämte har styrelsen framhållit behovet av en modernisering av maskinparken för att de av styrelsen i nuvarande arbetsmarknadsläge drivna beredskapsarbetena skola kunna utföras på ett ekonomiskt sätt. Styrelsen har hemställt att i avbidan på fortsatt behandling av frågan få disponera medel för beställning av materiel inom ramen för vad som kan beräknas komma att finnas tillgängligt å anslaget under nästa budgetår.

Av det anförda framgår, att förutsättningar f. n. icke föreligga för att upptaga frågan om förrådshållningens omfattning till prövning i dess helhet. De av styrelsen lämnade uppgifterna ge emellertid vid handen, att styrelsens nuvarande materiel icke innebär en tillfredsställande beredskap. Enligt min mening är det också angeläget, att styrelsen icke på grund av brist på sådana maskiner, som numera allmänt komma till användning vid motsvarande arbeten i annans regi, hindras från att bedriva beredskapsarbetena på ett ekonomiskt försvarbart sätt. I avbidan på en fullständig prövning av frågan tillstyrker jag dock endast, att under nästa budgetår ett belopp av 500 000 kronor får användas för återanskaffning och nyanskaffning av materiel. Med anledning av vad statskontoret samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört vill jag framhålla, att materielanskaffningen bör samordnas med den anskaffning som sker för sistnämnda verks räkning samt att läget på marknaden bör beaktas vid utläggande av beställningar.

Jag har icke något att erinra mot vad arbetsmarknadsstyrelsen anfört rörande behovet av uppvärmda förrådslokaler vid centralförråden i Gnesta och Långsele. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att taga närmare ställning till behovet av nya förrådslokaler. Härvid torde få prövas huruvida behovet av lokaler kan minskas genom att materiel som har ringa beredskapsvärde avyttras.

Jag har icke heller i övrigt något att erinra mot arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet under nu ifrågavarande anslag. Jag tillstyrker sålunda, att anslaget för nästa budgetår upptages med ett formellt belopp av 100 kronor.

Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m.

Under denna rubrik har för budgetåret 1949/50 anvisats ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Företagarföreningar finnas f. n. i Gotlands, Blekinge, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Företagarföreningen i Blekinge län, som bildats i januari 1950, har ersatt en i länet tidigare verksam företagsnämnd, till vilken understöd utgått av statsmedel.

Föreningarna ha till uppgift att befordra möjligheterna till lönande småföretagsverksamhet i syfte att åstadkomma en större differentiering av näringslivet inom föreningarnas verksamhetsområden. Verksamheten omfattar långgivning på fördelaktigare villkor än dem, som i regel kunna erhållas i fråga om vanliga banklån, samt i vissa fall subvention. Genom hos föreningarna anställda konsulenter bedrivs en omfattande teknisk och kommersiell upplysning och rådgivning i hithörande frågor.

Föreningarna ha vanligtvis bildats på initiativ av länsmyndigheterna. Medlemmarna utgöras huvudsakligen av för föreningarnas syfte intresserade enskilda personer, bolag och föreningar liksom även landsting och hushållningssällskap samt i vissa fall kommuner och andra samfälligheter. Medlemskapet grundar sig på andelar. Medlemsantalet har på grund av föreningarnas struktur och uppgifter varit relativt begränsat. Föreningarna äro samtliga konstruerade som ekonomiska föreningar u. p. a.

Till föreningarnas låne- och bidragsverksamhet har Kungl. Maj:t under innevarande budgetår utlämnat understöd enligt följande sammanställning:

F ö r e n i n g	Lån	Subvention	Summa
Gotlands företagareförening	180 000	20 000	200 000
Blekinge »	54 000	6 000	60 000
Bohusläns »	180 000	20 000	200 000
Jämtlands läns »	90 000	10 000	100 000
Västerbottens »	100 000	—	100 000
Norrbottens småindustriförening	90 000	10 000	100 000
Summa kronor	694 000	66 000	760 000

Samtliga företagarföreningar ha hittills av staten erhållit understöd för låne- och bidragsverksamhet med sammanlagt 12 010 200 kronor, därav såsom lån 9 543 000 kronor och såsom subvention 2 467 200 kronor.

Till företagarföreningarnas administrationskostnader utgå bidrag från ett under tionde huvudtiteln upptaget anslag till upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri. Under innevarande budgetår har emellertid de senast tillkomna föreningarnas — Gotlands, Blekinge och Hallands — behov av bidrag icke kunnat täckas från detta anslag, varför medel för ändamålet anvisats från anslaget till kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m.

Föredraganden.

Företagarföreningarnas verksamhet har under innevarande budgetår främst inriktats på att i rådande konjunkturläge främja rationaliseringssträvanden inom befintliga småföretag. Den av föreningarna bedrivna upplysnings- och rådgivningsverksamheten i tekniska och företagsekonomiska frågor har härigenom ökat i omfattning och tager f. n. större delen av de anställda konsulenternas arbetstid i anspråk. Särskild uppmärksamhet har vidare ägnats åt småföretagens avsättningsproblem. För att underlätta företagets kontakt med utländska marknader har ett nära samarbete inletts mellan föreningarna samt småindustriens exportbyrå och småindustriens exportråd.

Det statliga stödet åt företagarföreningarna har under budgetåret lämnats i samma former som tidigare. Det må erinras om att vid beviljande av medel för föreningarnas verksamhet regelmässigt 10 % lämnas såsom subvention och resten såsom lån. Vid beviljande till föreningarna av medel, enbart avsedda att utlämnas som lån till visst företag — vanligen företag med förhållandevis stort lånebehov — lämnas dock i allmänhet icke någon subvention.

Inom handelsdepartementet tillkallade sakkunniga ha den 22 juni 1949 avgivit en promemoria angående utvidgad rådgivnings- och kreditverksamhet för hantverk och småindustri. I promemorian, som innefattar en överarbetning i väsentliga delar av småföretagsutredningens förslag (SOU 1946: 22), förutsattes att en företagarförening efter hand tillskapas i varje län. Vidare bör enligt de sakkunnigas mening den av de nuvarande företagarföreningarna bedrivna direkta lånerörelsen avvecklas och ersättas med ett kreditgarantisystem, som innebär att föreningarna erhålla rätt att teckna statlig kreditgaranti för lån i den nya statliga affärsbanken, övriga affärsbanker samt sparbanker. Beträffande de sakkunnigas förslag, som varit föremål för överväganden inom social- och handelsdepartementen, har chefen för handelsdepartementet i årets statsverksproposition uttalat, att det — bl. a. med hänsyn till vissa pågående utredningar — knappast synes möjligt att f. n. taga slutlig ståndpunkt till detsamma.

Under sådana omständigheter torde stödet åt företagarföreningarna alljämt få utgå i oförändrade former. Vid utgången av budgetåret 1948/49

förelåg en reservation å förevarande anslag av ca 400 000 kronor. Möjliggen kommer anslaget för innevarande budgetår icke heller att helt förbrukas. Uppenbara svårigheter föreligga emellertid att närmare bedöma medelsbehovet för ifrågavarande verksamhet. Jag förordar därför, att för lån och bidrag till företagarföreningar under nästa budgetår beräknas oförändrat belopp eller 1 500 000 kronor.

Tidigare beräknades under reservationsanslaget till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. särskilda medel till främjande av företagsverksamhet, vilka medel stodo till Kungl. Maj:ts disposition. I dessa medel inräknades de belopp, som avsågos till lån och bidrag åt företagarföreningar. Fr. o. m. budgetåret 1948/49 har nu ifrågavarande anslag anvisats särskilt. Härvid har i motsats till vad fallet var tidigare icke beräknats medel annat än för nämnda lån och bidrag. Av beredskapsskäl synes Kungl. Maj:t även i fortsättningen böra kunna vid behov disponera anslaget också för andra ändamål, avseende främjande av företagsverksamhet, än lån och bidrag till företagarföreningar. Någon uppräknig av anslaget bör icke ske av denna anledning.

Jag förordar alltså, att anslaget för nästa budgetår upptages till 1 500 000 kronor.

Hemställan.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om understöd åt sjömän vid arbetslöshet i utländsk hamn i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående föreslagit;

dels till *Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1949/50 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor;

dels ock för budgetåret 1950/51 under femte huvudtiteln anvisa

till *Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.* ett reservationsanslag av 19 800 000 kronor;

till *Kostnader för överflyttning av arbetskraft* ett reservationsanslag av 100 kronor;

till *Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet* ett reservationsanslag av 100 kronor;

samt till *Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m.* ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Olof Särnmark.
